

ARAB IPARFEJLESZTÉSI GYORSTÁJÉKOZTATÁS MAGYAR FÉNYLYUKKÁRTYÁK FELHASZNÁLÁSÁVAL

Balázs Sándor

Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ

A szerző az UNIDO ipari információs szakértőjeként egy évet töltött 1976–1977-ben az Egyiptomi Arab Köztársaságban, Kairóban. Az alábbiakban egy, az ottani munkája során megtervezett és beindított dokumentációs szolgáltatást ismertet, amelynél magyar (OMKDK) fénylyukkártyákat is felhasználtak.

Az Arab Országok Iparfejlesztési Központja

Az Arab Liga, amelynek 20 arab ország tagja*, 1968-ban hozott 359. sz. határozatával hozta létre az UNIDO támogatásával az *Arab Országok Iparfejlesztési Központját (Industrial Development Centre for Arab States, IDCAS)*, amely Kairóban székel. A Központ célja általában, hogy koordinálja az arab országok iparfejlesztési munkáit és terveit, valamint hogy tervezetek és koncepciók kidolgozásával segítse a kutatási és fejlesztési munkákat. Munkájának eredményeit – amely hazai viszonylatban az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság által készített koncepciókhoz és tanulmányokhoz hasonlítható – az Arab Ligán keresztül juttatja el az illetékes fórumokhoz, s azokat rendszeresen megvitatja az arab országok ipari minisztereivel.

Az IDCAS Ipari Információs Igazgatósága

A központon belül igazgatósági szinten működik az ipari információs részleg, amely magában foglalja a referenz-könyvtárat, a dokumentációs és információs szolgáltatásokat, valamint a reprográfiai és kiadványszerkesztési csoportokat.

Feladata kettős: egyrészt a Központ munkájához szükséges információk közvetlen szolgáltatása, másrészt az arab országok ipari vezetésének és iparának információellátása (részben közvetlenül, részben az ilyen irányú tevékenységek szervezése és koordinálása útján). Máso-

dik feladatának ellátása során eddig – az UNIDO támogatásával – hat decentralizált regionális ágazati információs központot hozott létre: élelmiszeripar (Szudán), kisipar (Egyiptom), építőipar és építőanyagipar (Jordánia), gépipar (Irak), textilipar (Egyiptom), vas- és fémipar (Algéria). További ágazati központok létesítése folyamatban van.

Az IDCAS-ban folyó ipari információs tevékenység részletes bemutatására az ismertetés nem tér ki, a továbbiakban csak egy 1976-ban indult gyors tájékoztatóval foglalkozik.

Igények és adottságok

Az IDCAS főigazgatója és vezető munkatársai részéről több ízben és módon kifejezésre jutott az az igény, hogy az információs részleg a meglévő havi, negyedévi stb. szolgáltatások mellett indítson valamilyen *gyakoribb és frissebb forrásokra épülő folyamatos figyelőszolgálatot is*. Ezeknek az igényeknek részletesebb felderítése és elemzése során a kialakítandó szolgáltatásra vonatkozóan a következő alapelveket fogadták el:

Olyan dokumentumokat kell feldolgozni, amelyek *más szolgáltatásokban még nem szerepelnek*. (Erre vonatkozóan bizonyos következtetéseket lehetett levonni a már meglévő szolgáltatások elemzéséből, valamint a könyvtár olvasói és kölcsönzői által használt dokumentumtípusok arányából.)

Az új szolgáltatást – a szűk kapacitásra tekintettel – a lehető legkevesebb *munkaerőfordítással* kell megoldani.

Az új rendszernek az *IDCAS vezető munkatársait* (tehát viszonylag szűk kört) kell kiszolgálnia, lehetőség szerint úgy, hogy a feldolgozásra kerülő információk jelentős hányada az egyéb, szélesebb körű szolgáltatásokban is felhasználható legyen.

Régebbi kísérletek és tapasztalatok elemzéséből, valamint a kijelölt felhasználók körében folytatott újabb közvéleménykutatásból az a tanulság volt levonható, hogy *minél teljesebb tájékoztatást* nyújtó információkat kell terjeszteni, amelyek közvetlenül felhasználhatók.

* Algéria, Arab Emírségek Szövetsége, Bahrein, Egyiptom, Irak, Jemeni Arab Köztársaság, Jemeni Népi Demokratikus Köztársaság, Jordánia, Katar, Kuwait, Libanon, Líbia, Marokkó, Mauritánia, Ománi Szultánság, Szaud-Arábia, Szíria, Szomália, Szudán, Tunézia.

A felhasználók körét az IDCAS főigazgatója jelöli ki.

Alapvető követelményként merül fel az információk továbbításának gyorsasága.

A gyorstájékoztató jellemzői

Az igények és adottságok vizsgálata után 1976 júniusában megindult az új szolgáltatás „Iparfejlesztés. Szemlények arab és külföldi lapokból” címmel. (Az I. ábra bemutatja az 1977. február 15-én közreadott 72. szám kicsinyített címlapját.) Főbb jellemzői:

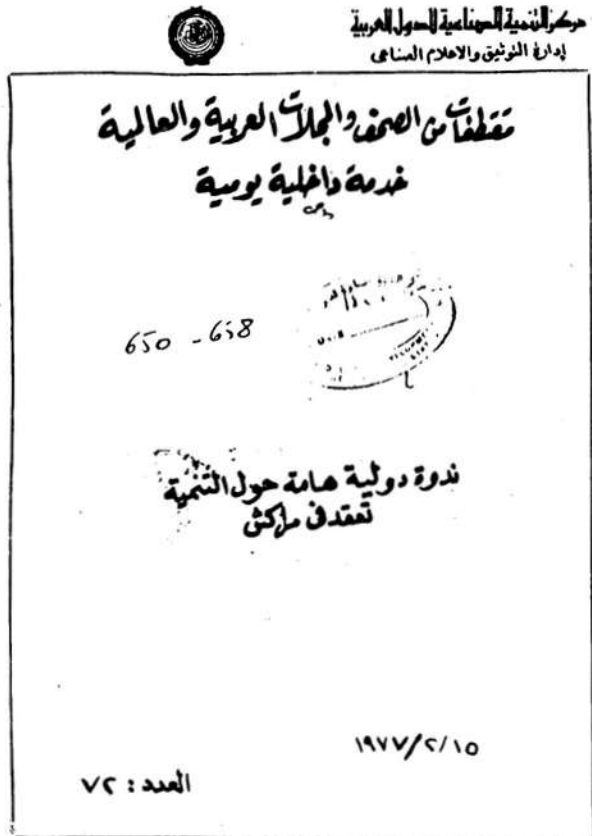
Tárgykör. Az ipari tájékoztató jelenti egyrészt az iparnak szóló, másrészt pedig az iparról adott tájékoztatást. Az új szolgáltatás az ipari tájékoztató második összetevőjét alkotó iparfejlesztési (tervezési, termelési, kooperációs és ipari együttműködési egyezményekre vonatkozó, beruházási, piaci, munkaerőgazdálkodási stb.) információkra épült.

Dokumentum-bázis. A gyors szolgáltatás máshol fel nem tárt dokumentumokat dolgoz fel. A kijelölésnél emellett figyelembe vette azt az általánosan elfogadott tény, – amit több IDCAS szeminárium és tanfolyam is elfogadott* –, hogy a jelentősebb napilapok iparfejlesztés

tésre vonatkozó hírei, közleményei és cikkei primer információként használhatók fel a dokumentációs munkában. (Az arab napilapok és hetilapok szintén erőteljesen foglalkoznak ilyen kérdésekkel.) Ennek megfelelően – későbbi kisebb módosításokkal – a szolgáltatás kb. 40 arab és 10 külföldi napilap és hetilap angol-, arab- és francia nyelvű információinak feldolgozását kezdte el és végzi jelenleg is.

Gyakoriság. Két hónapig hetenként ötször mint napi tájékoztató jelent meg, ettől kezdve hetenként kétszer. 1976. június – 1977. február között 80 száma került terjesztésre.

Feldolgozás. A szűk munkaerőkapacitás és a felhasználók igénye alapján a gyorstájékoztató teljes információkat nyújt. A dokumentumbázis lapjainak kijelölt cikkeit és rövidebb közleményeit teljes terjedelemben közli, a források feltüntetésével. A teljes szövegek kivágatok formájában kerülnek szerkesztésre, tördelésre és sokszorosításra (2. ábra).

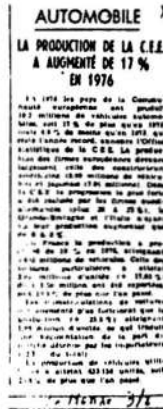

1. ábra

* Pl. az IDCAS második ipari információs tanfolyama, 1973. április 21–29., Kairó.

١٨٨ العدد

2. ábra

Felhasználók köre. A tájékoztató 30 példányban készül, és az IDCAS vezető munkatársai kapják. A felhasználók határozták meg a közreadásnál használható nyelvek körét is.

Közreadás. Számonként 4–5 oldalon 10–15 teljes szövegű információt adnak közre, azaz a kiválogatott és

QATAR

Qatar is to increase its development spending by 44 per cent this year, to QR 6,300 million (\$ 1,395 million), the Minister of Finance & Oil, Shaikh Abdul Aziz Bin Khalifa al Thani, announced in Doha on 9 January. Shaikh Abdul Aziz said development expenditure accounted for a major part of the 1977 (year started 21 December 1976) budget, which had been approved by the Asm. Shaikh Khalifa Bin Ahmad al Thani, that day, but he declined to give total budget figures. He said that spending on major projects would total QR 6,300 million (\$ 1,395 million), compared with QR 4,361 million (\$ 1,110 million) in the previous year. Among the major activities mentioned in his statement were QR 900 million (\$ 218 million) for electricity projects, QR 855 million (\$ 227 million) for education, QR 643 million (\$ 161 million) for housing and QR 391 million (\$ 99 million) for health projects. Allowances for industrial projects included QR 325 million

(\$ 82 million) for an iron and steel plant under construction, QR 50 million (\$ 6.1 million) for the expansion of a chrome of ferric plant, QR 30.5 million (\$ 7.7 million) for a petrochemical plant and QR 240 million (\$ 73 million) for a gas liquefaction plant.

MEED 21/1

Programme for Joint Arab Action to Solve Nutrition and Housing Problems in Arab World

The General Secretariat of the Arab Economic Unity Council has set a programme for action to be taken during 1977 on the basis of achievement of five chief aims most important of which is that of removing obstacles in the way of movement of capital and technical manpower across Arab states, finding a formula for joint action to solve housing and nutrition problems on the level of Arab states. The programme includes proposal of a number of new ventures aimed at establishment of a number of joint Arab ventures the operations of which will include new Arab industries such as transport means manufacturing plants, plants manufacturing railway acco-

MEED 26/1

644

szétsugárzott tételek száma évente kb. 1000. További válogatással az anyag egy része belekerül az arab országokban széles körben terjesztett *Arab és Nemzetközi Ipari Hírek* című havi és az arab *Arab Iparfejlesztési Bulletin* című negyedévi dokumentációs kiadványokba is (mindkettő arab nyelvű).

Fénylyukkártyás információkeresés

A gyors tájékoztató megindulása után néhány hónappal már a felhasználók egyre *fokozódó információkeresési igényekkel jelentkeztek*. Ez egyúttal arra is rámutatott, hogy az új szolgáltatást az IDCAS vezető munkatársai figyelemmel kísérik és munkájukban hasznosítani tudják. Ugyanakkor – szintén az igények figyelembevételével – kisebb módosítások is szükségessé váltak pl. az információs bázis összetételét illetően, és elemzésre került a közreadott tételek egyéb dokumentációs kiadványokban való felhasználása is.

A Gyorstájékoztatóban közzétett információk retrospektív keresését, a szükséglet és a lehetőségek alapos megvizsgálása után, a következők szerint valósították meg.

Az Ipari Információs Osztályhoz tartozó könyvtárban őrzött kiadványsorozat törzspéldányain belül az egyes tételeket visszamenőlegesen *sorszámmal látták el* az első szám első tételével kezdve. Az egyes számok címlapján ezeket a sorszámokat feltüntetik. (Így az *1. ábrán* közölt 72. szám tartalmazza pl. a 650–658. számú tételeket.)

Megállapították, hogy az átlagban 3–5 szempont szerinti egyidejű visszakeresés céljára a *fénylyukkártyás feldolgozás* látszik célszerűnek. (Ez a módszer az IDCAS-ban ekkor még teljesen ismeretlen volt.)

A kialakult gyakorlat arra mutatott, hogy a tájékoztatóban közlésre kerülő tételek száma évi 1000 körül mozog. Ennek megfelelően az *5000 pozíciós fénylyukkártyák* elegendőnek mutatkoztak kb. 5 évi gyarapodás feldolgozására.

Az OMKDK 500 darab 5000 pozíciós fénylyukkártyával és egyéb szükséges tartozékokkal *segítette a rendszer kiépítését*.

A feldolgozásban résztvevő munkatársak *elsajátították* a fénylyukkártyás rendszer alapvető ismereteit.

Az indexelés az angol nyelvű *UNIDO teaurusz* (pontos adatai az ismertető végén közölt bibliográfia utolsó tételeként található) használatával kezdődött, szükség szerint kisebb kiegészítésekkel.

Néhány példa az indexelésre:

„Konferencia az ipari munkaerőgazdálkodás és az ipari oktatás időszzerű kérdéseiről Algériában” = Konferencia + munkaerőgazdálkodás + oktatás + Algéria
„Szovjet-iraki árucsereregylemény” = Szovjetunió + Irak + együttműködés + export + import
„Az elektromos ipar és a lakásépítés fejlesztése Katar 1977 évi költségvetésében” = Elektromos ipar + lakásépítés + Katar + 1977 + költségvetés.

A visszamenőleges indexelés során 700 tételt dolgoztak fel. Az ily módon szerzett tapasztalatok és a felhasználók információkeresési igényei alapján bizonyos *módosítások* kerültek bevezetésre.

A fénylyukkártyás rendszert a jövőben az IDCAS tanfolyamain, bemutatók formájában is hasznosítani kívánja.

* * *

Az előzőekben ismertetett arab iparfejlesztési gyors tájékoztató természetesen csak egy – viszonylag kisebb – összetevője az IDCAS ipari információs tevékenységének, de a szerzett tapasztalatok szerint jól beilleszkedik a különböző szolgáltatások rendszerébe.

Felhasznált irodalom

- Industrial Development Centre for Arab States – IDCAS. The Centre's guide. Cairo, IDCAS, 1974. 60 p.
- SCHWOERBEL, H.: Observations on industrial information for developing countries – a discussion paper. Vienna, UNIDO, 1971, 13 p. /Working paper id. 71–5408/
- BALÁZS Sándor: Final report. Industrial information. Industrial Development Centre for Arab States – Industrial Information Department. UNIDO/IDCAS Project DP/REM/71/288. April 1976 – March 1977, Cairo. 18 p. + 11 mell. (Kézirat)
- Fénylyukkártya. A gazdaságos információátvitel és keresés eszköze. Bp., OMKDK, é. n. 12 p.
- United Nations Industrial Development Organization. Thesaurus of industrial development terms. New York, United Nations, 1973. 228 p.

BALÁZS S.: Arab iparfejlesztési gyorstájékoztató magyar fénylyukkártyák felhasználásával

A szerző az UNIDO ipari információs szakértőjeként dolgozott 1 évig az Arab Országok Iparfejlesztési Központjában (Industrial Development Centre for Arab States, IDCAS) Kairóban. Kinttartózkodása alatt hetenként kétszer megjelenő iparfejlesztési tárgykorú, arab, angol és francia nyelvű gyorstájékoztató szolgáltatást vezettek be. A szolgáltatás válogatott tételeit felhasználják az IDCAS ISIPAC (Information System on Industrial Projects in the Arab Countries = Információs Rendszer az Arab Országok Ipari Projektjeiről) rendszerének keretében. A szolgáltatás második részeként egy visszakereső rendszert vezettek be az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ által rendelkezésre bocsátott fénylyukkártyák felhasználásával. A közreadott információkat az UNIDO Thesaurus of industrial development terms alapján indexelik, átlagban 3–5 deskriptorral. A lyukkártyás rendszert tanfolyamokon is bemutatják.

* * *

BALÁZS, S.: Quick information service on industrial development in Arab States using Hungarian optical coincidence cards

The author spent one year as a UNIDO expert in industrial information in the Industrial Development Centre for Arab States, IDCAS, Cairo. During his mission a quick information service on industrial development in Arab States was introduced. The service is published twice a week in Arabic, English and French. Selected items processed for the service are utilized also in ISIPAC (Information System on Industrial Projects in the Arab Countries) of IDCAS. As a second step of the service a retrieval system was introduced using optical coincidence cards provided by the Hungarian Central Technical Library and Documentation Centre. The published entries are indexed according to the UNIDO Thesaurus of industrial development terms, on the average with 3–5 descriptors. The retrieval system will be demonstrated also in training courses.

* * *

БАЛАЖ, Ш.: Экспресс-информация по индустриальному развитию арабских стран при помощи просветных карт венгерского производства.

Автор в качестве эксперта UNIDO по индустриальной информации в течение года работал в г. Каире, в Центре индустриального развития

арабских стран (Industrial Development Centre for Arab States, IDCAS). Во время его пребывания в этом центре, была организована служба экспресс-информации в области индустриального развития, которой два раза в неделю выпускается издание на арабском, английском и французском языках. Определенная часть публикуемой в этом издании информации используется в рамках информационной системы по промышленным проектам арабских стран IDCAS ISIPAC (Information System on Industrial Projects in the Arab Countries). В центре, в качестве дополнения к вышеупомянутому изданию, была организована еще и информационно-поисковая система, основанная на применении просветных перфокарт, предоставленных ОМКДК. Информацию индексируют на основе тезауруса UNIDO (Thesaurus of industrial development terms), при помощи, как правило 3–5 дескрипторов. ИПС, реализованная на просветных перфокартах, часто демонстрируется и на различных курсах по информатике.

* * *

BALÁZS, S.: Schnellinformationen über industrielle Entwicklung in Arabischen Staaten unter Anwendung von Sichtlochkarten aus Ungarn

Der Autor verbrachte ein Jahr als UNIDO Expert in industrieller Information bei IDCAS (Industrial Development Centre for Arab States = Industrielles Entwicklungszentrum für Arabischen Staaten) in Kairo. Während seiner Aufenthalts wurde dort eine Schnellinformationsdienst eingeführt. Die Publikation erscheint wöchentlich zweimal in arabischer, englischer und französischer Sprache und umfasst Informationen über industrielle Entwicklung in Arabischen Staaten. Ein Teil der Informationen wird auch im Rahmen des ISIPAC (Information System on Industrial Projects in the Arab Countries = Informationssystem Industrielle Projekte der Arabischen Staaten). Als zweite Stufe der Dienstleistung wurde ein Recherchesystem aufgebaut, zu welchem die Ungarische Technisch-Wissenschaftliche Zentralbibliothek und Dokumentationszentrum die nötigen Sichtlochkarten lieferte. Die veröffentlichten Informationen werden gemäss des UNIDO Thesaurus of industrial development terms (Thesaurus von Fachausdrücken für industrielle Entwicklung) im Durchschnitt mit 3–5 Deskriptoren versehen. Das Sichtlochkarten-Recherchesystem wird auch in Lehrgängen vorgeführt.